
Norske leger i krig?

REDAKSJONELT

ROSTRUP M

Selv om NATO har vedtatt å utsette bombingene av serbiske stillinger i Kosovo, kan det for første gang bli aktuelt for norske leger å delta i en angrepskrig. Regjeringen har bestemt å stille norske styrker til disposisjon for NATO i Kosovo-konflikten, og det kan derfor også komme forespørsel til norske leger om å delta i styrken. Norske leger har arbeidet i krigsområder tidligere, men da med et helt annet mandat. I tillegg til fredsbevarende innsats i FN-styrker har mange leger arbeidet for ulike humanitære hjelpeorganisasjoner. Felles for de fleste av disse organisasjonene er at de bygger på de klassiske humanitære prinsipper. Nøytralitet, upartiskhet og politisk uavhengighet er viktige forutsetninger for arbeidet.

Nøytralitetsprinsippet er svært vanskelig å etterleve i mange av våre dagers kompliserte interne konflikter, og noen hjelpeorganisasjoner har forlatt dette prinsippet. Men for mange leger er fortsatt det humanitære imperativdrivkraften, og vi ønsker å hjelpe befolkningsgrupper i fare, uavhengig av politikk, ideologi, religion, rase eller etnisk tilhørighet.

Upartiskhet bør være et fundamentalt og ufravikelig prinsipp i humanitært arbeid. Å delta aktivt i en angrepskrig vil være å bryte klart med slike prinsipper. Vi kan derfor ikke som leger dekke oss bak humanitære prinsipper hvis vi velger å delta i en norsk NATO-styrke i Kosovo. Vi kan heller ikke kalle oppdraget fredsbevarende. I tillegg vil oppgavene primært være rettet mot militært personell, ikke mot sivilbefolkningen.

Kan det likevel være forsvarlig å delta i en slik styrke? Vi står her overfor etiske vurderinger som hver enkelt lege selv må foreta. Mange av oss vil akseptere å delta i en ren forsvarskrig på norsk territorium. De fleste norske leger er disponible for det norske forsvaret og har allerede foretatt en etisk vurdering. Når det gjelder NATOs planer i den pågående konflikten i Kosovo, er det ikke snakk om forsvar i tradisjonell forstand. Likevel vil noen kunne hevde at et NATO-angrep i Kosovo dreier seg om et mulig forsvar av sivilbefolkningen og deres grunnleggende menneskerettigheter. Krigen vil ha som mål å forhindre et styresett som medfører ekstrem voldsbruk overfor uskyldige mennesker. Kan vi derfor snakke om en rettferdig krig som vi bør støtte opp om?

Krig er for noen en prinsipielt uakseptabel løsning. Andre ser militær inngripen som aller siste utvei. De kritiskespørsmål blir om det finnes et reelt håp om en fredelig løsning, hvor lang tid og hvor mye lidelse som ligger forut foren slik løsning og hvor sannsynlig det er at et NATO-angrep vil oppnå målsettingen om å få en slutt på overgrepene.

Selv om hjelpearbeidere ofte dekker seg bak nøytralitetsprinsippet i det meste av sitt arbeid, har mange nettoppoplevd et behov for at verdenssamfunnet skal gripe militært inn i konflikter for å sikre sivilbefolkningengrunnleggende menneskerettigheter. Da Kabilas styrker høsten 1996 hindret adgangen til store flyktningleirer i detøstlige Kongo, krevde blant annet Leger uten grenser aktiv handling fra en internasjonal FN-styrke for å sikrehumanitære korridorer, selv om et slikt initiativ kunne føre til kamphandlinger. Under folkemordet i Rwanda i 1994 varflere hjelpearbeidere sjokkerte vitner til nedslakting av hele befolkningsgrupper. Det internasjonale samfunnet grepikke inn, selv etter intens oppfordring. I disse tilfellene tenkte man at de militære styrkene ikke aktivt skulleangripe en av partene, men direkte sikre sivilbefolkningen mot overgrep ved sin tilstedeværelse og utøvelse avkontroll. I Kosovo blir situasjonen en annen. Den internasjonale styrken planlegger direkte angrep mot serbiskestillinger for på den måten å presse Milosevic til tilbaketrekning, noe som igjen vil sikre sivilbefolkningen. NATOsinitiativ befinner seg derfor i et grenseland som gjør de etiske vurderingene for oss leger enda vanskeligere.

Morten Rostrup

Publisert: 10. november 1998. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 29. mars 2026.